

**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО СКОТАРСТВА В УМОВАХ
ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО СОТ**

**Ковальчук О.Д., к.е.н., доцент, Державний агроекологічний
університет, м. Житомир**

В статті досліджуються можливі економічні і соціальні наслідки для галузі скотарства після вступу України до Світової організації торгівлі.

The possible economic and social consequences for cattle-breeding after Ukraine's accession to the World Trade Organization are considered in the article.

Постановка проблеми. Питання, пов'язані з економічними і соціальними наслідками вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ) останнім часом набули особливої актуальності. Це викликано тим, що переговорний процес прискорився, а вступ до СОТ набув реальної перспективи. Представник України при штаб-квартирі СОТ у Женеві В. Балута прогнозує вступ України в дану організацію осінню 2008 р. Український уряд розраховує, що в кінці листопада цього року на офіційному засіданні робочої групи Україна - СОТ буде затверджений **звіт** про вступ України в дану організацію і направлений в секретаріат СОТ. В лютому 2008 р. повинно відбутись чергове засідання робочої групи зі вступу України до СОТ для підготовки спеціального додатку до звіту, в який увійдуть зобов'язання з товарних тарифів, режимів доступу на ринки послуг і ліміти бюджетної підтримки села. Якщо протягом березня Україна погодить з СОТ даний додаток, то через 2 місяці будуть звірені тарифні зобов'язання. Таким чином, остаточний проект Звіту про вступ України до СОТ може бути готовий не раніше як в кінці квітня 2008 р. і якщо на початку осені рада ратифікує угоду про приєднання України до СОТ - через 30 днів Україна стане членом Світової організації торгівлі.

Кабінет міністрів вирішив з 01.11.2007 р. ввести зобов'язання про маркування генетично модифікованих продуктів харчування. Однак, американська сторона СОТ виступає категорично проти таких дій, тому що США є одним з найбільших експортерів саме таких продуктів харчування і мабуть, їх дії можна розцінити, як небажання втрачати ринки збуту для своєї продукції [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Економічні і соціальні наслідки для аграрного сектору України в цілому і скотарства зокрема, в результаті вступу до СОТ досліджують багато українських науковців і практиків: П.Т. Саблук, Т.О. Остапко, В.В. Зіновчук, В.Я. Амбросов, В.Г. Рижков, В.М. Микитюк, В.М. Онегіна та інші.

Однак, значна частина населення, особливо сільського, має негативні очікування від вступу України до СОТ, що сформувалися в результаті політичних баталій у Верховній Раді України з приводу долі аграрного сектору в умовах СОТ. Найбільші дискусії в політичних та науково-практичних колах у зв'язку із намірами України вступити до СОТ розгортаються саме навколо сільського господарства. Тому дане питання потребує постійного вивчення, роз'яснення та поширення відповідної інформації у друкованих виданнях.

Цілі статті. Основною метою дослідження є узагальнення думок науковців і практиків крізь призму реальної ситуації, конкретних проблем сільського господарства і сільської місцевості України та отримання необхідної інформації з метою прогнозування майбутніх наслідків для сільського господарства після вступу України у СОТ.

Виклад основного матеріалу. Однією із головних умов приєднання нових країн до СОТ є приведення їх національного законодавства і практики регулювання зовнішньоекономічної діяльності відповідно до положень пакету угод Уругвайського раунду.

Виконання цієї умови означатиме початок поступової заміни практики довільного встановлення і застосування державою правил економічної поведінки на практику впровадження і дотримання правил, визнаних на багатосторонній міжнародній основі. Цей крок може стати вирішальним у процесі становлення цивілізованого ринкового господарства в нашій країні, прискорення інтеграції України у світові та європейські економічні та політичні структури.

Очевидними наслідками приєднання України до СОТ стануть, з одного боку, полегшення доступу іноземних товарів на внутрішній ринок України, а з другого – доступ українських товарів на внутрішні ринки інших країн. Така ситуація створює ризики для національних товаровиробників втратити частину внутрішнього ринку. Як саме буде складатися ситуація на внутрішньому ринку залежить від конкурентоспроможності національних виробників.

Оцінка конкурентоспроможності українського скотарства в контексті вступу до СОТ стосується насамперед можливостей національних виробників конкурувати на внутрішньому і зовнішніх ринках із виробниками інших країн, отже, найбільш об'єктивними у даному аспекті є порівняльні оцінки української економіки у рейтингах міжнародних організацій. Наприклад, найважливішими компонентами рейтингів конкурентоспроможності, що готуються щорічно Світовим економічним форумом (World Economic Forum WEF), є якість підприємницького середовища і конкурентоспроможність фірм. На жаль, у міжнародних рейтингах Україну традиційно відносять до країн

із підвищеною політичною й економічною нестабільністю, несприятливим інвестиційним кліматом і надзвичайно високими ризиками господарської діяльності [2].

Конкурентоспроможність країни залежить від якості інституційного середовища, а приведення законодавства у відповідність до норм і правил СОТ позитивно вплине на інституційне середовище. Це стосується державного регулювання зовнішньоторговельної діяльності, системи стандартизації, митної справи, законодавства у сфері інтелектуальної власності тощо. Зокрема, прямий вплив на зниження корумпованості і, відповідно, підвищення потенціалу конкурентоспроможності матиме забезпечення прозорості експортно-імпорتنих операцій відповідно до правил СОТ. Вважається, що членство у СОТ поліпшує інвестиційний клімат у країні і, отже, умови для іноземних інвестицій. Прямі іноземні інвестиції, у свою чергу, є важливим джерелом нових технологій, а введення нових технологій сприятиме зростанню конкурентоспроможності національних виробників.

Проте цей вплив дасть позитивні результати не одразу. У перші роки після вступу до СОТ слід очікувати зниження конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва.

Щоб передбачити позитивні та негативні наслідки від вступу до СОТ проаналізуємо досвід інших країн з перехідною економікою, що стали членами СОТ. Однак, слід зазначити, що країни все ж таки мали різну економічну і політичну ситуацію, різні умови вступу до СОТ. Так, багато країн лібералізували свої внутрішні ринки незалежно від вимог СОТ, в результаті зобов'язання перед СОТ навіть виявились менш "ліберальні", ніж фактичний рівень відкритості ринків.

Насамперед це стосується країн, що вступили до СОТ після 1995 р. Виключення становлять країни, що були членами ГАТТ – Польща (з 1967 р.), Угорщина (з 1973 р.), Чехія (з 1993 р.). Проте і у них фактичний рівень захисту внутрішнього ринку досить низький. Болгарія і Румунія все ж спромоглися в ході переговорів зберегти ставки ввізного мита на досить високому рівні. Виявляється, що членство у СОТ сприяло лібералізації ринків країн з перехідною економікою, але не відіграло в цьому процесі визначальної ролі. Торговельні режими встановлювалися в ході переговорів про набуття членства у ЄС, регіональних договорів про вільну торгівлю, митних угод. Лише у вимогах щодо технічних, санітарних та фітосанітарних стандартів умови СОТ були більш жорсткими. Справа у тому, що СОТ активно стимулює зміну національних технічних, санітарних і фітосанітарних стандартів таким чином, щоб вони відповідали

міжнародним стандартам. Норми, засновані на міжнародних стандартах, вважаються необхідними для охорони життя і здоров'я людей, тварин і рослин. Одразу виникає запитання про вартість впровадження технічних, санітарних і фітосанітарних стандартів СОТ.

Впровадження Угод про санітарні та фітосанітарні заходи і технічні стандарти пов'язане з витратами на відповідне устаткування, законодавче запровадження відповідних норм, навчання персоналу. Як показує аналіз досвіду країн з перехідною економікою, ці витрати є досить значними. Багато країн впроваджують їх за рахунок кредитів Світового банку, але це збільшує зовнішній борг країн з перехідною економікою. Більшість країн мають проблеми з впровадженням санітарних та фітосанітарних заходів і технічних стандартів саме через нестачу бюджетних коштів.

Основна проблема полягає у високій вартості переходу на нові стандарти. Зараз в Україні ці роботи спрямовані на підтримку експорту сільськогосподарської продукції. Розширення експорту сільськогосподарської продукції стримується відсутністю в Україні акредитованих відповідно до міжнародних стандартів хлібних інспекцій, ветеринарних лабораторій, лабораторій з сертифікації харчових продуктів. Гроші потрібні на придбання відповідного обладнання, підготовку та перепідготовку фахівців, а також сплату щорічних внесків за підтвердження сертифікату. Фахівці Мінагрополітики підрахували, що для технічного оснащення та акредитації лише 20 ветеринарних лабораторій та хлібних інспекцій потрібно близько 85 млн. грн.

Що стосується впливу вступу України до СОТ на галузь скотарства в нашій країні, то в результаті Уругвайського раунду була укладена Угода про сільське господарство, яка стосується:

1. Доступу на ринок сільськогосподарської продукції;
2. Захисних заходів;
3. Експортних субсидій;
4. Внутрішніх програм підтримки

Для регулювання доступу на внутрішній ринок, з метою захисту власних виробників Україна раніше обмежувала імпорту сільськогосподарської продукції шляхом активного застосування кількісних обмежень (квот, вибіркового ліцензій на ввіз тощо). Згідно з Угодою ці засоби захисту повинні бути перераховані у тарифні еквіваленти на базі доволі складних розрахунків. Потім ці ставки імпорту мита мають поступово знижуватися (протягом 6 років для розвинутих країн і протягом 9 років для країн, що розвиваються).

Країна-член СОТ може використати спеціальні захисні заходи, тобто ввести додаткове захисне мито на імпорту сільгосппродукції, якщо обсяги імпорту або ціна імпортованої продукції загрожують внутрішньому ринку. Критичний обсяг імпорту розраховується не довільно, а у відповідності з Угодою, а додаткове мито, що вводиться таким чином, може стягуватися у розмірі, що не перевищує третину звичайного мита [2].

Експортні субсидії є об'єктом суворого регулювання з боку СОТ. Країни-члени СОТ взяли на себе зобов'язання заморозити їх чинний рівень, а потім скоротити протягом певного періоду часу. В Україні цей засіб просування вітчизняної сільгосппродукції на зовнішні ринки не використовувався, отже Україна при вступі до СОТ відмовиться надалі від субсидування свого експорту.

Як показує досвід країн Центральної та Східної Європи, рівень підтримки сільського господарства визначається не стільки їхніми зобов'язаннями щодо скорочення сукупного виміру підтримки (СВП), скільки можливостями бюджету.

Висновки. Країни, що приєднуються до СОТ, беруть на себе певні зобов'язання з чотирьох напрямів: щодо державної підтримки сільського господарства; доступу на ринок сільськогосподарських і продовольчих товарів; санітарних і фітосанітарних заходів, експортної конкуренції в сільськогосподарській і продовольчій торгівлі.

Україна в ході переговорів відмовилася від застосування експортних субсидій для сільськогосподарської продукції, отже зміни у вітчизняному АПК відбуватимуться під впливом перших трьох чинників.

Основними перевагами торговельної системи СОТ є:

конструктивне розв'язання непорозумінь між країнами;

зменшення торговельних бар'єрів й застосовування принципів недискримінації, що призводить до зниження вартості продукції та зменшення цін на кінцеві товари й послуги;

ширший вибір продуктів для споживачів і з ширшим спектром якостей, що заохочує внутрішніх виробників до змагання і спонукає місцеве виробництво та ще більше розширює вибір для споживачів;

інтенсифікація торгівлі, а це збільшує державні й особисті прибутки.

торгівля спонукає економічне зростання, що має сприяти створенню нових робочих місць;

існування єдиних базових принципів підвищує економічну ефективність системи та скорочує витрати;

торговельна система СОТ убезпечує уряди від лобіювання інтересів вузьких груп і таким чином підвищує ефективність його роботи;

Відповідно до правил СОТ, перегляд уже взятих зобов'язань щодо лібералізації торгівлі доволі утруднені. Тому правила також стають на заваді необачним політичним крокам. Для бізнесу це означає більшу впевненість і ясність щодо засад торгівлі. Для уряду це часто означає дисципліну й зменшення можливостей для корупції.

Література

1. Державна допомога виробникам в Україні: реформування відповідно до норм СОТ та ЄС. За ред. С. Касьянова, голови Спільної парламентсько-урядової комісії з інтеграції України до СОТ. – К.: Нора-Друк. – 2004. – 86 с.
2. Осташко Т.О. Сільське господарство в умовах СОТ і ЄС. - К.: Інститут сільського розвитку, 2005. – 70с.
3. Платою України за вступ до СОТ можуть стати генетично модифіковані продукти? // <http://www.pravda.com.ua>
4. Україна: економічна оцінка за 2007 р. Організація економічної співпраці та розвитку (ОЕСР) // <http://wto.in.ua>